

Prosinec 1912

Loňského roku v tuhleto dobu! To nám bylo lépe. To s mistrem Bandouchem chodili jsme na jmelí. Vzpomínáš si, smutný letoší čtenáři? 5

Byli jsme tací zpupní divoši, my dva. Tábořili jsme na obráceném trakaři pod nehoráznými černými jedlemi, rezavou kudlou ukrajovali jsme slaninu a podobné dobré věci, zapíjeli jsme je šedou z litrové láhve, pokuřovali jsme z dýmek a vztekali jsme se: klnuli jsme křesťanům, politikům, nemocné vlasti. Ale často jsme se smáli, a celkem vzato, bylo nám dobře a veselo. Náš poměr k většině spolu- 10
bližních byl ten, že jsme se snažili říkati jim nejnepříjemnější věci. Byli jsme zpupní. 15

Zlatou větévku jmelí s bílými kuličkami nosil jsem za kloboukem. Nosil jsem ji, jako socialista nosí (nebo nosíval!) červený karafiát. Byla mi zevnější znamením mého přesvědčení, mého světového názoru, mého životního programu. Dnes dal bych si za kloubok nejraději suchou mrtvou 20
větévku jedlovou s rezavými, smutnými bodličkami.

Oba jsme zkrotli. Vídám se teď zřídka s mistrem Bandouchem. Pracuje v cizích službách a jeho, naše zahrada pustne. V lednu, v únoru nepokvetou v našem skleníku hyacinty, tacety a narcisy. Co si se přihodilo, a mistr Bandouch, který se tak těšival na mé fejetony a byl hrd na svou „slávu“, pravil mi onehda: Napsal jste kdysi Pokračování bez konce, napište ještě Pokračování s koncem. Ale to bude jednou snad povídka, až to dozraje. Do lesů 25
však spolu letos již nepůjdeme, neuřízne mi z pěkného dvojáčka vánoční stromek pro Soňu, smutni jsme, když se sejdeme, a kdybychom i zabloudili nahoru do strání, klnuli bychom toliko, ale nebylo by nám dobře a veselo. 30

Oba jsme zkrotli. Příkládám do kamen suché jehličí, bodličky válí se po podlaze a věsí se mi na šaty. A bodličky, 35
spousta rezavých a černých bodliček je i v mém nitru.

Mé zpupnosti daří se pod nimi jako jiskře pod popelem. Mé radosti ze života rovněž. A nemáme odvahy říkati věci nepříjemné svým spolublížním. Toliko docela tiše, rytmicky, utkvěle mručím si do vousů, a kdybych to říkal nahlas, 5 znělo by to asi takto: Já, ty, on, my, vy, oni, my všickni jsme zbabělí; my smutní, my rozechvění, my, kteří trpíme teď jakousi závratí, držíce se nad propastí, a nejraději bychom se pustili, aby již byl konec našim mukám, my všickni, kteří nejsme armádní dodavatelé, jsme zbabělí.

10 Ale ani toho nahlas neříkám, poněvadž je mi líto těch všech ohromených a zakřiknutých lidí kolem, kteří mají také nitra plna mrtvých bodliček. A bodliček jako by měli i plná ústa, tak mi to často připadá. Nějaká slova, drsná slova chtějí z úst ven, ale bodličky tlumí jejich zvuk, pře- 15 vrací jejich smysl, bodají v ústech, až jsou nucena zmlknouti, a člověk máchne rukou a zhroutí se v sebe. A jak hořké musí býti tyto bodličky, jak hořké, srovnáváme-li je s ob- lázky vzteku, rozdrčoványými mezi zuby, vzteku, který také mlčí, ale zdá se býti dnes tak vzácný. Tož jen soucit cítím 20 a mám tak často tisíc chutí pohladiti po vlasech plačící mamičku nebo stisknouti ruku mladému muži, který kráčí s prázdným pohledem a automatickým krokem, nebo ně- jaká hezká slova říci někomu z těch všech ostatních, kteří cítí, ba počítají, že za všech okolností, děj se co děj, budou 25 již obětí.

Nikoli, nemám odvahy nikomu z těch malých, uděše- ných lidí ani do ucha pošeptati: Zbabělče! Tuším, že každý z nich má pocit opuštěnosti všemi, vidí před sebou toliko temnotu, která mu chystá to nejhorší. A lhali bychom, 30 kdybychom popírali, že ten pocit je oprávněný, lhali by- chom, kdybychom tvrdili opak toho, co skutečně jest, kdy- bychom svému lidu říkali, že za ním někdo stojí, že někdo, kdo chápe celý dosah všeobecné bezradnosti, jest na stráž, a kdybychom sobě tvrdili, že ten neb onen hlas mužný a ze 35 skutečné lásky k lidu vytrysklý nezůstane osamocen.

Letošní české vánoce budou tedy smutné. Kyticemi zlato- žlutého jmelí neokrášíme svých příbytků. Připomínaly by nám život tam nahoře, na vrcholcích jedlí, silný život tváří

v tvář nebesům, silný život vzdorující palčivému slunci i bouřím a lijákům, a to by nám nebylo vhod, poněvadž jen tím více pociťovali bychom svou tupost, malichernost, zbabělost, lehkomyšlnost; tu vysokou, těžkou, dusící vrstvu mrtvých bodliček, kterou na sebe systematicky strásáme a dáváme strásati kdekterým vlastním i cizím dobrodincem svého národa. 5

A přece právě letošní naše vánoce mohly a měly býti veselé. Ovšem, Ježíšek neponese snad do našich rodin tolik dárků jako jindy, ale což nevidíte, jak je vyšňoren slovan- skou trikolórou, jejíž barvy svítí, což nechápete, kdyby suchý chléb toliko nesl, že i ten suchý chléb má nám chutnati sladce? 10

Mluvme docela věcně. Slyšeli jsme to z úst svých nepřátel, mnoho-li radostného přinesly i nám balkánské události. Je toho tolik, že teprve za čas poznáme, mnoho-li je toho. Ale to již víme nyní, že je toho mnoho, co nám za všech okolností zůstane. Jsme bohatší, octli jsme se v čistším a jas- nějším vzduchu: proč nemáme tedy mysliti především na tuto svou novou situaci, proč nemáme se z ní jaksepatří těšiti, proč nemáme s ní počítati? Je pravda, že v první chvíli jsme jásal. Ale náhle jsme zmlkli, a to zdá se v onu chvíli, kdy jsme zpozorovali, že také musíme něčím zapla- titi svůj úspěch. Jaká bláhovost! Takové věci, jaké my jsme dostali, nedostávají národové zadarmo. Což skutečně věří- me, že pečení ptáci vletí nám jednou do úst? Platíme, pla- tíme strachem českých mamiček, platíme chmurnými myš- lenkami našich junáků, platíme velikými hospodářskými ztrátami, čili tím vším, co nás stojí válečný poplach v Ra- kousku, ale to jsme měli čekati hned v první chvíli a hned v první chvíli měli jsme si uvědomiti a říci, že to bude státi za to. Strachy a chmury zmizí, většina ran se zacelí, na to, čím jsme platili, zapomeneme za několik neděl, ale to, zač platíme, to, co jsme dostali, po celá desetiletí bude míti veliký význam a může se státi základem lepšího života našeho. 15 20 25 30 35

Jsme příšerně náladoví. Po nadšení nezačneme suše po- čítat, nýbrž upadneme v malátnost, otupíme. Člověk by

řekl, že aspoň ti, kteří u nás mluví o politice pozitivní, měli by pěstiti, ošetřovati, podporovati naši národní energii a včas, dokud nadšení ještě trvá, ukázati národu předběžnou bilanci, říci mu: Hle, nejásej příliš, neboť tolik a tolik 5 ztratíš, ale neoddávej se za chvíli ani malomyslnosti, neboť tolik a tolik získáš. Pohleď, jak draze platili tví slovanští blížní na jihu svá vítězství, ale všimni si také, jak rádi platili. A pamatuj si, že jen ten národ je zdravý a dojde svobody a blahobytu, v němž každé dítě již ví, že úspěch celku 10 váží více než ztráta jednotlivcova.

Vůdcové našeho národa nechali svého svěřence v tomto směru na holičkách, a ačkoli k takové řeči nebylo by třeba prazádné odvahy, mlčeli a mlčí. V jiných směrech bohužel 15 dělo se totéž. To už není však ani tak divné, neboť tu běželo o věci choulostivější, o projevy mužné, které nejsou silnou stránkou našich politiků.

Ani jedna z velikých a vedoucích českých stran nepromluvila k lidu řečí, která by uklidňovala jasností a sebevědomím. I ty naše mírové schůze — jediná příležitost, kdy 20 lid mohl nás vyslechnouti a sám promluvit —, i ty byly většině politiků trnem v oku, byly jim nepříjemny pro svou zřetelnost. Páni poslanci se ovšem sešli. Nepromluvili k lidu, což je dobře, poněvadž to, na čem by se byla většina usnesla, bylo by nám zdvihlo žaludek. Zato pečeť tajnosti 25 dali na své řeči... Česká pozitivní politika nezajímá se tedy o lid. Jest jí docela lhostejno, co si lid myslí a co bude dělati. Jest jí docela lhostejno, že sta a sta našich lidí chodí teď s nitrem plným mrtvých bodliček a vrávorá tupě do temnoty, kde není jediného světélka. Česká pozitivní politika, 30 aby nemusila říci ani jednoho upřímného slova, ztratila řeč a nedovedla ani nejpovšechnějšími větami vysvětliti čekajícímu lidu, že náš zisk z posledních událostí vyváží naše ztráty a že tehda, kdyby k horším věcem došlo, ani nemusíme nic ztratit, budeme-li se chovat jako muži.

35 Od našich pozitivních politiků čekali nějakou sebevědomou řeč ovšem jen lidé politicky docela naivní. Méně naivní, ale také naivní, čekali něco aspoň od mezinárodní sociální demokracie, která se sešla v Basileji. I ti se zklamali.

Byly doby, kdy bylo nutno stále znovu a znovu dokazovat sociálním demokratům, že socialistická mezinárodnost nevyklučuje určitého národního sebevědomí, dnes bude to pomalu sociální demokracie sama, která bude nás přesvědčovat, že její lůno snese i šovinism, a šovinism dokonce takový, jaký dávají dnes najevo Poláci. Jako mezinárodní činitel nehraje sociální demokracie dnes úlohu pražádnou. Červené strašidlo, které pro nás dávno ztratilo všecku hrůzu, zmizelo i pro celou Evropu. Jsou lidé, kteří to pociťují bolestně, ale nutno se smířiti i s tím.

Opakuji, lhali bychom, kdybychom tvrdili, že pocit opuštěnosti, jež tušíme teď tak často u našeho lidu, není oprávněný. A nelze se ubrániti smutku, bolesti, soucitu, když člověk vidí kolem sebe tolik beznadějnosti v době tak veliké a stejně krásné jako chmurné, když slyší harašiti v bázlivých ústech ty suché bodličky...

Nejsme-li však úplnými pesimisty, najdeme v této teskné situaci aspoň jeden dobrý moment. Člověk ponechaný sobě, odkázaný toliko na vlastní srdce a na vlastní rozum, je-li v něm něco, zesílí v takové zoufalé chvíli. Je nucen mysliti. A lid, který je nucen mysliti sám a především na sebe, myslívá obyčejně dobře. A mně se zdá, že už je to hezky dlouho, co lid ve své tísní teď jest nucen mysliti. Kdybych byl pozitivním politikem, nedopustil bych, aby náš lid byl ještě déle ponecháván tak úplně svým myšlenkám. Báł bych se, že to nebude zdrávo mým politickým plánům s Vídní a že ty myšlenky podpálí jednou ten dusivý nános bodliček, bez něhož pozitivní politik je bezmocná nula.